

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการคิดแบบอริยสัจสี่ เรื่อง พระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน วัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษา

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี ปีการศึกษา 2553

2. การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.1 คุณค่าของวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.2 ความหมายของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.3 ขั้นตอนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิด

3.1 ความหมายของทักษะการคิด

3.2 การพัฒนาทักษะการคิด

4. แนวคิดเกี่ยวกับการคิดแบบอริยสัจสี่

4.1 ความหมาย ความสำคัญของอริยสัจ

4.2 ขั้นตอนของอริยสัจ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษา

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม

จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาค่านิยมของตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส. 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวินิจฉัย สรุป และ ใช้ข้อมูล ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)
จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้าน ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) จังหวัดเพชรบุรี

1.2.1 ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีนักเรียนจำนวน 1,617 คน ครู 79 คน เปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย

ที่ตั้งและขนาด โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัดจันทราวาส บริเวณโดยรอบโรงเรียนเป็น ชุมชนแบบชุมชนเมือง ด้านทางทิศตะวันออกติดวัดแรก และวัดป้อม ทิศเหนือติดวัดเกาะแก้ว สุทราวาส ด้านหลังโรงเรียนอยู่ติดกับแม่น้ำเพชรบุรี และพระราชวังรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) โรงเรียนอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเพชรบุรี ประมาณ 2 กิโลเมตร

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)

พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปีการศึกษา 2552 ในฐานะที่โรงเรียน วัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังกล่าว ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น

หลักสูตรโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ โดยมุ่งหวังให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการพัฒนาตนเองและสังคม มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

ดังนั้น หลักสูตรโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) พุทธศักราช 2553 จึงประกอบด้วยสาระของหลักสูตรแกนกลาง สาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่น และสาระที่สถานศึกษาเพิ่มเติม โดยจัดเป็นสาระการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และคุณลักษณะนักเรียนตามมาตรฐานสากล พัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก

วิสัยทัศน์

“มุ่งมั่นพัฒนาคนเต็มศักยภาพ ตามมาตรฐานชาติ เพิ่มพูนทักษะการคิด ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความเป็นไทย ใช้เทคโนโลยี รักษ์สิ่งแวดล้อม”

หลักสูตรโรงเรียนวัดจันทราวาส(ศุขประสารราษฎร์) พุทธศักราช 2553 มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะตามมาตรฐานสากล โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 2
รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ชม.	รายวิชา/กิจกรรม	หน่วยกิต/ชม.
รายวิชาพื้นฐาน	11(440)	รายวิชาพื้นฐาน	11(440)
ท 23101 ภาษาไทย 5	1.5(60)	ท 23102 ภาษาไทย 6	1.5(60)
ค 23101 คณิตศาสตร์ 5	1.5(60)	ค 23102 คณิตศาสตร์ 6	1.5(60)
ว 23101 วิทยาศาสตร์ 5	1.5(60)	ว 23102 วิทยาศาสตร์ 6	1.5(60)
ส 23101 สังคมศึกษา 5	1.5(60)	ส 23103 สังคมศึกษา 6	1.5(60)
ส 23101 ประวัติศาสตร์ 5	0.5(20)	ส 23104 ประวัติศาสตร์ 6	0.5(20)
พ 23101 สุขศึกษา 5	0.5(20)	พ 23103 สุขศึกษา 6	0.5(20)
พ 23102 พลศึกษา 5	0.5(20)	พ 23104 พลศึกษา 6	0.5(20)
ศ 23101 ทักษะศิลป์	1(40)	ศ 23102 ดนตรีและนาฏศิลป์	1(40)
ง 23101 เทคโนโลยี	1(40)	ง 23102 การงานอาชีพ	1(40)
อ 23101 ภาษาอังกฤษ 5	1.5(60)	อ 23102 ภาษาอังกฤษ 6	1.5(60)
รายวิชาเพิ่มเติม	2.5(100)	รายวิชาเพิ่มเติม	2.5(100)
ค 23101 สถิติเบื้องต้น	1(40)	ส 23202 เศรษฐกิจพอเพียง	1(40)
ส 23201 วัฒนธรรมท้องถิ่น	1(40)	อ 23201 ภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ	1(40)
ว 23201 ผลงานกับการดำรงชีวิต	0.5(20)	ง 23201 การเขียนโปรแกรมภาษา	0.5(20)
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(60)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	(60)
กิจกรรมแนะแนว	30	กิจกรรมแนะแนว	30
กิจกรรมนักเรียน	20	กิจกรรมนักเรียน	20
ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด		ลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด	
ชมรม ชุมนุม	-	ชมรม ชุมนุม	-
กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	10	กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	10
รวมเวลาทั้งสิ้น	600	รวมเวลาทั้งสิ้น	600

1.2.2 หลักสูตรโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2554 เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต มุ่งเน้นให้นักเรียน เกิดสมรรถนะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิชาที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (1/1-1/9)

ส 21101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 21102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 21103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 21104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต

เพิ่มเติม ห้อง 1/5

ส 21201 คุณธรรมนำชีวิต	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 21202 ธรรมนำชีวิต	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (2/1-2/9)

ส 22101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 22102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 22103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 22104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต

เพิ่มเติม ห้อง 2/5

ส 22201 ท้องถิ่นของเรา	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 22202 ท้องถิ่นของเรา	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (3/1-3/9)

ส 23101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 23102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 23103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต

ส 23104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
เพิ่มเติม ห้อง 3/5	
ส 23201 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 23202 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
วิชาที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (4/1-4/5)	
ส 31101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 31102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 31103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 31104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
เพิ่มเติม ห้อง 4/3	
ส 31201 ประชากรกับคุณภาพชีวิต	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 31202 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (5/1-5/5)	
ส 32101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 32102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 32103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 32104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
เพิ่มเติม ห้อง 5/3	
ส 32201 อาเซียนศึกษา	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 32202 อาเซียนศึกษา	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (6/1-6/5)	
ส 33101 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 33102 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
ส 33103 สังคมศึกษา	3 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.5 หน่วยกิต
ส 33104 ประวัติศาสตร์	1 ชั่วโมง/สัปดาห์ 0.5 หน่วยกิต
เพิ่มเติม ห้อง 6/3	
ส 33201 การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต
ส 33202 การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 1.0 หน่วยกิต

เนื้อหาสาระที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในทดลองสอนครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีสาระดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 3/6 อธิบายหลักธรรมและข้อธรรมสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 2/6 อธิบายการปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมใน กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	● การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ข้อธรรมสำคัญ กรอบอริยสัจสี่ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ขั้น 5 / ไตรลักษณ์ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) หลักกรรม นิโรธ (ธรรมที่ควรเจริญ) อตถะ 3 มรรค (ธรรมที่ควรบรรลุ) สัมปยุตธรรม 7 ทศพิธราชธรรมทศก

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 2/2 เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพบทบาทสิทธิหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	- สิทธิมนุษยชน - บทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
ม. 3/2 มีส่วนร่วมในการปกป้อง ค้ำครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
ม. 3/5 เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติธรรม

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 3/6 อธิบายระบอบการปกครอง แบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	ระบอบการปกครองต่าง ๆ ที่ใช้ในปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 2/2 อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	- ความหมาย ความสำคัญและหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ - สำรวจการผลิตในท้องถิ่นว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใด - นำหลักการผลิตมาวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2.2 โครงสร้างรายวิชา ส 23101 สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลา 60 ชั่วโมง
1.5 หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
1.	การอยู่ร่วมกัน	ส 2.1 ม. 3/1 -3/4	- การกระทำความผิด ทางอาญาและทางแพ่ง - สิทธิมนุษยชน - วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญา - ความขัดแย้งทาง สังคม	18	15
2.	การเมืองการปกครอง	ส 2.2 ม. 3/1-3/4	- ระบบการปกครอง - การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย	16	20
3.	พระพุทธศาสนากับ การดำรงชีวิตในยุค โลกาภิวัตน์	ส 1.2,2.2,3.1 ม.3/2,3/5,3/6, 2/2,2/6	- หลักธรรมที่ใช้ในยุค โลกาภิวัตน์ - สัมปยุตธรรม - ทศพิธราชธรรม	12	20
4.	ชีวิตที่พอเพียง	ส 3.1 ม. 3/2,3/3	- ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง - สหกรณ์ - หนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์	10	15
		วัดผลกลางภาค		2	10
		วัดผลปลายภาค		2	30
		รวม		60	100

2. การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.1 คุณค่าของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

สิริวรรณ ศรีพหล (2553: 141) ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่าของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์พอประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีเหตุผล รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล โดยการตั้งปัญหาและตั้งสมมติฐาน แล้วคิดหาคำตอบตามสมมติฐานนั้น ทำให้นักเรียนเกิดคำถามและคำตอบขึ้นในใจ
2. ช่วยฝึกทักษะการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ วิธีสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีขั้นตอนการสอนที่อาศัยพื้นฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาและค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ ระเบียบและมีขั้นตอนที่น่าเชื่อถือได้
3. ช่วยพัฒนาทักษะการคิดให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนและการทำงานอย่างมีระบบ วิธีสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนต้องฝึกฝนการวางแผน เช่นการวางแผนในการแสวงหาข้อมูล การวางแผนในการรวบรวมข้อมูล วางแผนวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์หรือประเมินข้อมูลว่าจะใช้วิธีใดตลอดจนวางแผนในการนำเสนอผลการศึกษา เป็นต้น
5. เป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองภายใต้การแนะนำของครูผู้สอน ดังนั้นการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทุกขั้นตอน จึงทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.2 ความหมายของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการสอนที่ทำให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีการตั้งปัญหาและตั้งสมมติฐานและคิดหาคำตอบตามสมมติฐานนั้น ทำให้นักเรียนเกิดคำถามและคำตอบขึ้นในใจโดยอัตโนมัติ นำไปสู่การสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้วตั้งคำถามตนเอง และหาคำตอบด้วยตนเอง มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

ลาวัญย์ วิทยาวุฑฒิกุล และคณะ (2543: 7) ได้กล่าวถึงความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ว่า หมายถึง วิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบและที่เกี่ยวข้องกับหลักฐาน การตั้งประเด็นปัญหาหรือข้อสมมติฐานและการตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล

กรมวิชาการ (2546: 63) กล่าวว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งจากการวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลและการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

दनัย ไชยโยธา (2546) ได้ให้ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งได้ประยุกต์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และข้อสรุปปัญหาต่าง ๆ ตามแนววิทยาศาสตร์มาใช้รวมทั้งเป็นกระบวนการเสริมในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเป็นกระบวนการที่นักประวัติศาสตร์พยายามใช้ทดสอบความจริงของรายงานในการสังเกตของบุคคลอื่น ๆ

นวลจันทร์ ตูลารักษ์ (2547) ได้ให้ความหมายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยมีระเบียบวิธีใช้ในความหมายต่าง ๆ ตามแนวของวิทยาศาสตร์

สิริวรรณ ศรีพหล (2553:39) ได้กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นวิธีการแสวงหาความรู้หรือกระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ที่ได้นำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอบสวนปัญหาทางประวัติศาสตร์ ทำให้ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่สมบูรณ์เพราะประกอบไปด้วยเหตุ ที่นำไปสู่ผล สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กระบวนการในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ หรือค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ ขั้นตอนปัญหาและตั้งสมมติฐาน ขั้นแสวงหาความรู้โดยรวบรวมหลักฐาน ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล ขั้นตีความและสังเคราะห์ ขั้นนำเสนอข้อมูล

2.3 ขั้นตอนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สามารถนำไปใช้ได้กับการสอนสังคมศึกษาในทุกระดับ วิธีการนี้จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิด และวิเคราะห์ วิจัยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

สมโชติ อ๋องสกุล (2540: 26-94) ได้กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ (History - Method) มีขั้นตอนต้องปฏิบัติการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เริ่มด้วยการตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา การตั้งคำถามที่ดีจะมีผลทำให้งานมีคุณภาพ คำถามที่ดีในทางประวัติศาสตร์ต้องมีคุณภาพดังนี้

- 1.1 ต้องเป็นคำถามที่ชัดเจนและรัดกุม
- 1.2 ต้องเป็นคำถามที่สามารถตอบได้ตามความเป็นจริงเชิงประจักษ์

1.3 ต้องเป็นคำถามที่ไม่ขัดต่อตรรกศาสตร์ เช่น นโปเลียนเป็นเผด็จการหรือนักปฏิวัติ เป็นคำถามที่ได้คำตอบไม่ชัดเจน

1.4 ควรเป็นคำถามที่หวังคำตอบได้ จะช่วยให้ความกระจ่างแก่ข้อเท็จจริง

1.5 ควรมีลักษณะเปิดกว้างพอสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้นักประวัติศาสตร์ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างกว้างขวาง

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูล เมื่อได้หลักฐานจนสามารถกำหนดปัญหาขอบเขตความสนใจของตนแล้ว ต้องดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ตนสนใจทุกประเภทสะสมไว้อย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 สืบหาหลักฐานทุกประเภทจากแหล่งบริการสารสนเทศ

2.2 ศึกษาหลักฐานที่เกี่ยวข้องแต่ละชิ้นและเก็บความสำคัญและสารสนเทศที่ได้จากหลักฐานลงบัตรขนาด 5×8 นิ้ว

2.3 กรณีเรื่องที่ศึกษาเป็นเรื่องร่วมสมัย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีชีวิตอยู่ ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่ปรากฏด้วยการสัมภาษณ์บุคคลนั้นตามขั้นตอนของประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History)

2.4 กรณีหลักฐานไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น โบราณวัตถุควรมีการบันทึกภาพบันทึกแหล่งที่พบและสารสนเทศที่พบไว้อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นคัดเลือกข้อมูล นำข้อมูลทุกประเภทที่บันทึกมาแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรง

3.2 ข้อมูลที่เป็นส่วนประกอบ การเก็บข้อมูลลงในบัตรจะทำให้การทำงานขั้นนี้สะดวกขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินความสำคัญของข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดต้องผ่านการวิพากษ์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Criticism) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

4.1 วิพากษ์วิภาษนอก (External Criticism) ต้องพิจารณาส่วนสำคัญ 5 ประการ

4.1.1 อายุของหลักฐาน ต้องพิจารณาว่าหลักฐานนั้นถูกเขียนหรือสร้างขึ้นเมื่อใด คำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถประเมินค่าได้

4.1.2 สถานที่ที่หลักฐานนั้นถูกสร้างหรือเขียนขึ้นคือที่ไหน

4.1.3 ผู้เขียนหรือผู้สร้างหลักฐานคือใคร

4.1.4 จุดมุ่งหมายของหลักฐาน สร้างหรือเขียนขึ้นเพื่ออะไร

4.1.5 รูปเดิมของหลักฐานต้องพิจารณาว่าหลักฐานนั้นอยู่ในรูปเดิมอย่างไร

นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอหลักเป็นแนวกว้างๆ ไว้อีก 3 ประการคือ

1. หลักฐานนั้นปลอมแปลงหรือไม่
2. หลักฐานนั้นให้ข้อมูลบิดเบือนจากความเป็นจริงหรือไม่
3. เนื้อความของเอกสารนั้นผู้เขียนแต่งเองหรือคัดลอกข้อความมาจาก

หลักฐานอื่น

4.2 วิธีวิพากษ์ภายใน (Internal Criticism) คือการวิพากษ์ข้อสันเทศพิจารณาในเรื่องความน่าเชื่อถือ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง (Accuracy) และคุณค่า (Value) ของตัวหลักฐานนั้น การวิพากษ์ภายในมี 2 ประการ

4.2.1 การตีความหลักฐานเพื่อให้ได้ความหมายขั้นต้น คือการอ่านเพื่อให้เข้าใจอย่างแท้จริง หลักฐานนั้นต้องตามตัวอักษรหรือตามรูปแบบภายนอก ต้องการบ่งบอกอะไร

4.2.2 การตีความหลักฐานเพื่อให้ได้ความหมายขั้นลึก การตีความหลักฐานให้มีคุณภาพต้องสามารถตีความในขั้นลึกที่ความซ่อนเร้นอยู่ด้วย ต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทักษะของผู้เขียนหรือผู้สร้างหลักฐานนั้น เจตนาที่แฝงอยู่เบื้องหลังของการสร้างหลักฐานแต่ละชั้น และสามารถเปรียบเทียบหลักฐานในแต่ละสมัยจนพบข้อสันเทศที่หลักฐานไม่ได้ตั้งใจบอก

4.3 การประเมินคุณค่าของข้อสันเทศ ต้องพิจารณาว่าข้อสันเทศใดรายงานความจริง หรือมีข้อผิดพลาดอย่างไร ข้อสันเทศใดรายงานคลาดเคลื่อน เพราะความไม่รู้หรือเจตนาบิดเบือน ข้อสันเทศใดที่เป็นเท็จไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยการวิพากษ์ข้อสันเทศ

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ ในขั้นนี้ต้องนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่รวบรวมได้มาทั้งหมดมาประมวลเป็นเรื่องราวหรือคำอธิบายปัญหาที่สนใจ ศึกษาโดยขั้นต้น อาจตั้งสมมติฐานในรูปคำถามหรือกลุ่มคำ ที่ไม่มีลักษณะผูกมัดเกินไป เพื่อเป็นแนวทางความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลายให้เป็นเรื่องราวหรือคำอธิบายปัญหาดังกล่าว เรียกว่า การสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์

ขั้นที่ 6 ขั้นรายงานผล เป็นขั้นสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) คือการรายงานผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นภาพรวมทั้งหมด ด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา วิเคราะห์ คำตอบที่ตั้งไว้อย่างมีเหตุผลและหลักฐานอ้างอิง โดยอาจกำหนดเป็นประเด็นต่างๆ แบ่งเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรองอย่างมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและกัน

สิ่งที่นักประวัติศาสตร์ต้องคำนึงถึงเสมอเมื่อต้องรายงานผลการศึกษาทางประวัติศาสตร์คือ

1. ความถูกต้องแน่นอนของรายละเอียดข้อเท็จจริง
2. ความสมบูรณ์อย่างมีเหตุผลของหลักฐาน

3. โครงสร้างเรื่องสมเหตุสมผล

4. การนำเสนอชัดเจนและผ่านการขัดเกลา

ไชยยะ เครือคล้าย (2535: 11) ได้กล่าวว่า การสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาและข้อสมมติฐาน (Setting up Problem and Hypothesis)

จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในขั้นนี้ อยู่ที่ใช้การสังเกต (Observation) ของนักเรียนและผู้สอนร่วมกันเพื่อค้นหาคำข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องราวเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคลในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในเนื้อหาของบทเรียน ผู้สอนควรจะดำเนินการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะช่วยให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้เกิดข้อคิดในขณะเรียนซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเป็นปัญหา หลังจากนั้นถึงขั้นดำเนินการศึกษาขอบเขตและแนวทางของปัญหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด ซึ่งถ้านักเรียนและผู้สอนกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวังผลจะออกมาในรูปคำถามที่เกี่ยวกับปัญหาเป็นจำนวนมากและถ้าเป็นการเรียนการสอนที่นักเรียนมีประสบการณ์มาแล้วก็อาจดำเนินการให้นักเรียนเดาคำตอบหรือกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะเป็นไปได้เกี่ยวกับคำตอบของปัญหาในรูปของ การกำหนดสมมติฐาน (Hypothesis) ได้ด้วย

2. ขั้นแสวงหาความรู้โดยการรวมหลักฐาน (Data Collection) ในขั้นนี้ผู้สอน

จะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการค้นคว้าและบอกแหล่งที่นักเรียนจะสามารถแสวงหาและรวบรวมหลักฐานได้ อาจกำหนดไว้ในรูปของการบอกบรรณานุกรม (Bibliography) หรือหนังสืออ้างอิง (Reference Book) และถ้าเป็นไปได้ผู้สอนอาจจะเตรียมหลักฐานหรือเอกสารเพื่อประกอบการเรียนและค้นคว้า โดยรวบรวมไว้ในห้องสมุดหรือมุมหนังสือภายในห้องเรียน เพื่อความสะดวกและเป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ของนักเรียนให้สามารถดำเนินการรวบรวมและคัดเลือกเอกสารที่มีคุณค่าตรงกับปัญหาหรือข้อสมมติฐานได้ทันที

3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล (Data Analysis and Evaluation) ในขั้นนี้

ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำและสาธิตวิธีการวิเคราะห์และการประเมินคุณค่าข้อมูลโดยอาศัยหลักการสำคัญ “Criticism” ซึ่งแยกเป็นสองขั้น คือ

3.1 การประเมินคุณค่าภายนอก (External Criticism) ได้แก่ การพิจารณา

เปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องผิดพลาดของหลักฐานที่ไม่ใช่หลักฐานชั้นต้น การค้นคว้าพิจารณาเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้เขียน แคลิไหนด การสำรวจคุณค่า การพิจารณาเฉพาะส่วนที่เป็นบทคัดย่อ (Abstract) บทนำ บทสรุปและสารบัญเรื่อง จะช่วยให้นักเรียนหรือผู้วิเคราะห์สามารถเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดอย่างคร่าว ๆ ได้

3.2 การประเมินคุณค่าภายใน (Internal Criticism) หมายถึงการที่ผู้วิเคราะห์ พยายามใช้ความเฉลียวฉลาด ความสามารถและความรอบรู้ค้นหาความมีเหตุผล (Rationality) ความ คงเส้นคงวา (Consistency) ความเป็นจริง (Reality) และที่สำคัญก็คือสิ่งที่ป็นวัตถุประสงค์ของ หลักฐาน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในลักษณะที่ใกล้เคียง ถูกต้อง และตรงตามความเป็นจริงมาก ที่สุดในขั้นของการสังเคราะห์

4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ (Data Interpretation and Synthesis) เป็นขั้นที่นำ หลักฐานที่ผ่านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าแล้วตีความและสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ข้อเท็จจริงในรูปของแนวคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ (Concept) เป็นเรื่อง ๆ ซึ่งจะทำให้ได้โดยนำ หลักฐานหรือข้อเท็จจริงมาพิจารณา อธิบาย วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นประกอบ แล้วจึง ดำเนินการสรุปผลผสมผสาน และสังเคราะห์เข้าด้วยกันกลายเป็นความคิดรวบยอดของการเรียนรู้

5. ขั้นนำเสนอข้อมูล (Presentation) เป็นขั้นของการนำเสนอความรู้และแนวคิดที่ ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วต่อผู้อื่นอาจกระทำโดย การบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา การเขียนบทความ การทำรายงาน (Working paper) และอื่น ๆ ซึ่งความสำคัญอยู่ที่ผู้นำเสนอ จะต้องใช้ความสามารถในการร่างโครงเรื่องและแนวการเขียนอย่างรัดกุม เพื่อให้น่าสนใจ มีคุณค่า มีความต่อเนื่องเข้าใจ ผู้อ่านหรือผู้ฟังให้ติดตามการนำเสนอ ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ขั้น สุดท้ายครบตามกระบวนการ

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2544: 82-84) กล่าวว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) มี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาหรือสมมติฐาน (Setting up Problem or Hypothesis) การ เรียนรู้ในขั้นนี้อยู่ที่การสังเกตร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อค้นหาแนวคิดจากเหตุการณ์ เรื่องราว หรือพฤติกรรมของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในรายละเอียดของเนื้อหาของบทเรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต มองเหตุการณ์ หรือสภาพการณ์และพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในประวัติศาสตร์ เช่น ก่อให้เกิดความเจริญสูญเสีย จากนั้นก็ดำเนินการกำหนดขอบเขต และแนวทางของปัญหาว่าต้องการศึกษาเรื่องใด แก่ไหน จากนั้นให้ผู้เรียนลองคาดเดาคำตอบขั้นนี้ เรียกว่า การกำหนดสมมติฐาน (Hypothesis)

2. ขั้นแสวงหาความรู้โดยการรวมหลักฐาน (Data Collection) เป็นขั้นที่ครูผู้สอน แนะนำวิธีการค้นคว้าหาหลักฐานและให้รู้จักการจำแนกประเภทของหลักฐาน 3 ประเภท คือ

- 2.1 หลักฐานขั้นต้น (Primary Sources)
- 2.2 หลักฐานขั้นที่สอง (Secondary Sources)
- 2.3 หลักฐานขั้นที่สาม (Tertiary Sources)

หลักฐานทั้ง 3 ประเภทจัดไว้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ และจัดลำดับความเชื่อถือได้มากน้อย จากหลักฐานเป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นครูผู้สอนต้องแนะนำหรือเตรียมแหล่งค้นคว้าข้อมูลให้ชัดเจนที่สุด หากขาดการแนะนำผู้เรียนจะรู้สึกเบื่อหน่าย เนื่องจากต้องใช้เวลาในการค้นคว้ามามากเกินไป

3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล ((Data Analysis and Evaluation) เป็นขั้นที่ครูผู้สอนต้องแนะนำและสาธิตวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้วยการนำปัญหามาแยกแยะประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ อะไรบ้าง ก่อให้เกิดผลเสียอย่างไรและนำข้อมูลมาประเมินคุณค่าด้วยการพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นๆ ที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงเดียวกัน เพื่อตรวจหาว่าผู้วิเคราะห์ได้ใช้ความสามารถ ความมีเหตุผล ความรอบรู้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในลักษณะที่ใกล้เคียงถูกต้อง และตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ (Data Interpretation and Synthesis) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์มาพิจารณาอธิบาย วิพากษ์วิจารณ์และสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการ ตลอดจนแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เกิดเป็นผลงาน

5. ขั้นนำเสนอข้อมูล (Presentation) เป็นขั้นนำเสนอผลงานซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วต่อส่วนรวมหรือผู้สนใจ อาจจะกระทำได้หลายวิธี เช่น บรรยาย อภิปราย สัมมนา การเขียนบทความ หรือรายงาน เป็นต้น ดังนั้นครูผู้สอนต้องแนะนำเทคนิคการเขียนโครงร่างและแนวทางการเขียนที่รัดกุมด้วยการให้ตัวอย่าง ให้ทดลองทำและฝึกฝน ผลงานจะมีคุณค่าน่าสนใจ ประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าว มีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง ทำให้นักเรียนรู้จักการทำงาน ทำงานได้อย่างเป็นระบบ และเป็นผู้มีเหตุผล

กรมวิชาการ (2546: 63) ได้กล่าวว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุและผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)
2. การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต
3. การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) และการตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีความเป็นกลางและปราศจากอคติ

4. การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช้คำนิยามไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยนั้นที่ตนศึกษา

5. การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาเข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า และมีความหมาย

สิริวรรณ ศรีพหล (2553: 142) ได้กล่าวว่า วิธีการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ตามรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาและการตั้งสมมุติฐาน

การกำหนดปัญหาเป็นขั้นตอนแรกของวิธีสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ก่อนผู้เรียนจะกำหนดปัญหาได้นั้นครูผู้สอนต้องให้นักเรียนฝึกการสังเกตหรือตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องราวของเหตุการณ์ในอดีต หรือการกระทำของบุคคลในประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดข้อคิดว่ามีจุดใดหรือประเด็นที่สามารถนำมากำหนดเป็นปัญหาเพื่อการศึกษาและค้นหาคำตอบได้ การกำหนดปัญหานี้ ผู้สอนอาจช่วยให้ข้อแนะนำหรือร่วมกับผู้เรียนตั้งสมมุติฐานเพื่อการค้นคว้าหาข้อสรุปต่อไป

การตั้งสมมุติฐาน เมื่อผู้เรียนกำหนดปัญหาได้แล้ว ผู้เรียนจะร่วมกันกำหนดขอบเขตของปัญหาและกำหนดแนวทางการศึกษาปัญหา ในที่นี้จะกำหนดเป็นสมมุติฐาน ซึ่งเป็นการเดาคำตอบหรือกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะเป็นไปได้ ทั้งนี้ผู้สอนควรให้ผู้เรียนอาศัยพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆมาตั้งสมมุติฐาน สมมุติฐานที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางในการศึกษาให้ตรงประเด็น

2. ขั้นรวบรวมหลักฐาน

ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีค้นคว้าและบอกแหล่งที่ผู้เรียนจะสามารถแสวงหาและรวบรวมหลักฐานได้ เช่น

2.1 แนะนำประเภทหลักฐาน ได้แก่ หลักฐานชั้นต้น หลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานชั้นที่สาม

2.2 แนะนำวิธีการค้นคว้าข้อมูลหรือหลักฐานในห้องสมุด

2.3 แนะนำบรรณานุกรมเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ หนังสือ บทความ

2.4 แนะนำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

หลักฐานหรือข้อมูลบางอย่าง ครูผู้สอนอาจเตรียมมาให้ผู้เรียนเพื่อประกอบการเรียนและค้นคว้า โดยรวบรวมไว้ในห้องสมุดหรือมุมหนังสือภายในห้องเรียน เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าของ

นักเรียน เมื่อผู้เรียนได้สำรวจเอกสารและหลักฐานแล้ว ต่อไปคือ การรวบรวมหลักฐานและคัดเลือก ผู้เรียนจะทำการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูล หลักฐานว่าหลักฐานหรือข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาและคัดแยกข้อมูลหรือหลักฐานดังกล่าวว่าหลักฐานใดเป็นหลักฐาน ขั้นต้นชั้นรอง หรือชั้นที่สามและลำดับความสำคัญของหลักฐานหรือข้อมูลเท่านั้น

3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐาน

เมื่อรวบรวมหลักฐานได้มากพอแล้ว ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลและหลักฐานนั้นๆ มาวิเคราะห์และประเมินคุณค่า ในขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการประเมินคุณค่าข้อมูลและหลักฐานโดยใช้ “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งประกอบด้วยการวิพากษ์ภายนอกและการวิพากษ์ภายใน

การวิพากษ์ภายนอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบข้อมูลหรือตัวหลักฐานว่ามีความถูกต้องหรือข้อบกพร่องของหลักฐานที่จะนำมาใช้หรือไม่ ทั้งนี้อาจพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- ก. อายุของหลักฐาน
- ข. สภาพแวดล้อมที่หลักฐานนั้นถูกสร้างหรือเขียนขึ้น
- ค. ผู้สร้างหรือผู้เขียนหลักฐาน
- ง. จุดประสงค์ของการสร้างหลักฐานนั้น
- จ. สภาพเดิมหรือรูปเดิมของหลักฐานนั้น

ส่วนการวิพากษ์ภายใน คือ การศึกษาถึงความน่าเชื่อถือของเอกสารหรือหลักฐานว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เช่น พิจารณาแยกแยะสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นออกจากกัน เป็นต้น

4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อหลักฐานหรือข้อมูลได้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนตีความหลักฐานหรือข้อมูล แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น การสังเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องพยายามเรียบเรียงความคิดของตนเองโดยอาศัยข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้หากพบข้อค้นพบใหม่ ๆ ผู้เรียนสามารถย้อนกลับไปศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลที่เพิ่มเติมได้เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เมื่อสังเคราะห์แล้วผู้เรียนจะเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ในลักษณะการอธิบายโดยมีความคิดเห็นของผู้ศึกษาประกอบ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและแนวคิดเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนนี้คาดว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

5. ขั้นนำเสนอผลการศึกษา

ขั้นนำเสนอผลการศึกษา นับเป็นขั้นตอนสำคัญของวิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นขั้นของการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการค้นคว้าและสังเคราะห์มาแล้ว มาเรียบเรียง

เป็นความรู้และแนวคิดสำคัญ การนำเสนอเนื้อหาในขั้นนี้ ผู้เรียนสามารถเสนอเนื้อหาได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเป็นรายงาน การเขียนเป็นบทความ การบรรยาย อภิปราย สัมมนา หรือเสนอในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ต่างๆ ทั้งผู้เรียนต้องนำเสนอผลการศึกษาที่น่าสนใจและมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. ขั้นกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน หมายถึง การกำหนดขอบเขตของเรื่องหรือหัวข้อที่เป็นประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาหรือค้นคว้าตามความสงสัยและความสนใจ
2. ขั้นรวบรวมหลักฐาน หมายถึง การรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือหัวข้อที่จะศึกษา เช่น หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานที่เป็นถ้อยคำ เป็นต้น
3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล หมายถึง การตรวจสอบวิเคราะห์เพื่อหาความน่าเชื่อถือและความถูกต้องตลอดจนประเมินคุณค่าภายนอกและภายในของข้อมูลหลักฐานประเภทต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้
4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การพิจารณาเนื้อหาสาระหรือข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ที่อยู่ในหลักฐานเพื่อให้ได้ความหมายหรือเจตนาที่แท้จริงของผู้สร้างหลักฐานและดำเนินการสรุปข้อมูลที่ผ่านการพิจารณาแล้วนำมาผสมผสานให้เกิดความสัมพันธ์กันของข้อมูลทั้งหมดในเชิงเหตุและผลให้เป็นเรื่องเดียวกัน
5. ขั้นนำเสนอข้อมูล หมายถึง การถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ขั้นที่ 1-4 มาแล้ว เพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ โดยการเรียบเรียงผลงานที่น่าสนใจ มีคุณค่า มีความต่อเนื่องแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ

3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิด

การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อม โดยนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์และประเมินค่าอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (พันธนิษฐ์ วิหคโต 2452: 3)

ทักษะการคิด

3.1 ความหมายของทักษะการคิด

ทักษะการคิดมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้เรียนเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนเพื่อฝึกการคิดอย่างคล่องแคล่ว เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ทักษะการคิดมีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะการคิดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 28) กล่าวว่า ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถย่อย ๆ ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่ซับซ้อน

พันธนิษฐ์ วิหคโต (2542: 3) กล่าวว่า ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถย่อย ๆ ในการคิด ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้และเป็นองค์ประกอบของการคิดที่สลับซับซ้อน

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2544: 11-12) กล่าวว่า ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกสังเกตหรือแสดงพฤติกรรมของการใช้ความคิดอย่างชำนาญ ซึ่งแต่ละคนจะมีทักษะการคิดแตกต่างกันบางคนสามารถคิดได้เร็ว ถูกต้องเป็นขั้นเป็นตอน บางคนคิดได้ช้า สับสน แต่อย่างไรก็ตามทักษะการคิดสามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ บุคคลที่ได้รับการพัฒนาและฝึกฝนก็จะมีทักษะการคิดเพิ่มมากขึ้น ทักษะการคิดประกอบด้วย การมอง สังเกต การเปรียบเทียบ การจำแนกการแยกแยะ การขยายความ การแปลความ การสรุปความ เป็นต้น

นวลจิตต์ เชาวศิริพิงส์ (2545: 103) กล่าวว่า ทักษะการคิดเป็นคำที่แสดงถึงพฤติกรรม/การกระทำที่ชัดเจนของการคิดนั้น ๆ เช่นการสังเกต การสัมผัส การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การขยายความ การสรุปความ

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาหาข้อมูล หาสาเหตุที่มาของปัญหา คาคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ การสรุปความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และความสามารถในการแสวงหาวิธีปฏิบัติเพื่อดำเนินการ ทักษะการคิดแต่ละคนแตกต่างกัน แต่สามารถพัฒนาและฝึกฝนได้

3.2 การพัฒนาทักษะการคิด

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2550: 7-8) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างให้นักเรียนเป็นนักคิดใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงออกทั้งด้านการทำกิจกรรมและการแสดงความคิดเห็นให้โอกาสแก่ผู้เรียน ได้ตอบ ตั้งคำถาม
2. ฝึกให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ของตนเองจากประสบการณ์ที่หลากหลายมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ ๆ

3. ฝึกให้ผู้รู้จักรับข้อมูล ข่าวสาร รวบรวมประเด็น คัดเลือกข้อมูล จัดเข้าพวก ลำดับ เหตุการณ์ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง วิเคราะห์รายละเอียด เชื่อมโยงความ เกี่ยวข้องและความเกี่ยวเนื่องได้

4. ฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ลงความเห็น วินิจฉัย หลักการใหม่ ๆ ใช้วิจารณ์งานในการแก้ปัญหาและตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล

5. ฝึกให้ผู้รู้จักสืบค้น รู้จักขอบเขตของข้อมูล ตั้งประเด็นปัญหา วางแผนเพื่อการ วิจัย การพยากรณ์ผลลัพธ์ คาดคะเน สรุปและพัฒนาแนวความคิด

6. ฝึกให้ผู้รู้จักสร้างความคิดเชิงสร้างสรรค์ ต่อยอดแนวคิด ตั้งสมมติฐาน สร้าง จินตนาการ สร้างทางเลือกใหม่

7. ฝึกให้ผู้รู้จักประเมินค่า การประเมินข้อมูล จากการอ่าน/ฟัง/เขียน การปฏิบัติจริง สร้างแนวคิดที่หลากหลายเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

ดังนั้น การพัฒนาทักษะการคิด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเสนอข้อมูลเป็น ประเด็นปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยต้องการศึกษาค้นคว้า ตั้งสมมติฐาน รู้จักวิธีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลหลักฐาน วิเคราะห์ประเมินคุณค่าข้อมูล ดีความและสังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล การศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือได้ การฝึก กระทำบ่อย ๆ จะทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญในการคิดยิ่งขึ้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการคิดแบบอริยสัจสี่

คำว่าอริยสัจสี่ มีผู้รู้บางท่านใช้คำว่า อริยสัจ ซึ่งมีความหมายเดียวกัน

4.1 ความหมายของอริยสัจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1337) ได้ให้ความหมายของอริยสัจ หมายถึง ความจริงของพระอริยะ ความจริงอันประเสริฐ ซึ่งเป็นธรรมสำคัญหมวดหนึ่งใน พระพุทธศาสนามี 4 ข้อ คือ 1. ทุกข์ 2. ทุกขสมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์) 3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์) 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาหรือมรรค (ทางแห่งความดับทุกข์)

พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปุตโต 2531: 387) ได้ให้ความหมายของคำว่า อริยสัจไว้ ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ไว้ว่า อริยสัจ หมายถึง ความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้คนเป็นพระอริยะมี 4 อย่างคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (เรียกเต็มว่า ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา)

ปัญญานันทภิกขุ (2538: 9 -12) กล่าวว่าอริยสัจ หมายถึง ของจริงที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐใครรู้แจ้งเห็นจริง ในสิ่ง 4 ประการ นี่ก็กลายเป็นอริยบุคคล แปลว่า ผู้ประเสริฐ

วสิน อินทสระ (2530: 1) กล่าวว่า อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ นั่นคือ ความจริงที่ทำให้บุคคลเขาถึงให้เป็นอริยชน เป็นความจริงอันทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติห่างไกลจากกิเลสตัณหา และเป็นแนวทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า อริยสัจ หมายถึง ความจริง ที่ทำให้เกิดผลแห่งสุข และเป็นวิธีคิดตามเหตุ ตามผล เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ จึงเป็นแนวทางแห่งการแก้ปัญหาชีวิตได้ ซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

ความสำคัญของอริยสัจ

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2538: 920) ได้กล่าวถึงคุณค่าของอริยสัจ ดังนี้

1. เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบหนึ่ง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคือ ๑ ก็ตามที่จะมีคุณค่าและสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินการไปในแนวเดียวกันเช่นนี้
2. เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติหรือลี้ลับลึกลับใด ๆ
3. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคนไม่ว่ามนุษย์จะเล็ดออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัว กว้างขวางมากเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขาจะต้องมีชีวิตของตนเอง ที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความเป็นจริงนี้ตลอดไป
4. เป็นหลักความเป็นจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิตหรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยาการ หรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตนและไม่ว่าศิลปวิทยาการหรือกิจการต่าง ๆ นั้นจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเสื่อมลงสูญสลายหรือเกิดมามีใหม่มาแทนอย่างไรก็ตาม หลักความจริงที่เรียกว่า อริยสัจนี้ก็คงยืนยงและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล

อุณา นพคุณ (2530: 1) ได้กล่าวว่า อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรบบเหตุและผล เป็นวิธีการไขปัญหาที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ตามหลักการกว้าง ๆ วิธีการแก้ปัญหาคือการใช้สติปัญญาของบุคคลที่คิดเป็น คือ การนำข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในสังคมมาใช้ประกอบความคิด การพิจารณาแก้ปัญหาเพื่อ

กระทำการหรือหาทางแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบและดีที่สุดที่บุคคลพึงกระทำได้ในแต่ละสถานการณ์ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งกำเนิดวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน การแก้ปัญหของคนไทยจึงอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางและการแก้ปัญหาวีธีหนึ่งซึ่งเป็นหัวใจของไทย นั่นคือ การแก้ปัญหามาตามหลักอริยสัจของพระพุทธเจ้า

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 12) กล่าวว่า อริยสัจ เป็นธรรมะองค์รวมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นหลักการสำคัญ วิธีปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ ดังที่พระสาโลบุตรแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “กุศลกรรมทั้งหลายย่อมรวมลงในอริยสัจ เหมือนรอยเท้าสัตว์ทุกชนิดรวมลงในรอยเท้าช้าง” เป็นองค์ธรรมที่รวมความจริงของชีวิตทั้งหมด จำแนกองค์ประกอบเป็น 4 หลักใหญ่ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มจำแนก แยกแยะ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันได้ทั้งหมด ทุกปัจจัยทุกองค์ประกอบของอริยสัจล้วนมีพลังความเคลื่อนไหวเป็นไปตามอย่างก้าวของชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งปวง กุศลกรรมคือธรรมะฝ่ายดี ฝ่ายสร้างสรรค์มีพลังผลักดันความเจริญก้าวหน้าแก่มนุษย์ผู้ปฏิบัติดีด้วยเหตุนี้อริยสัจจึงมีลักษณะเต็มเปี่ยม เชื่อมโยงสอดคล้องกับวิถีความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของอริยสัจเป็นหลักเหตุและผล เป็นหลักที่แก้ปัญหาวีธีด้วยปัญญาของมนุษย์ แม้สภาวะแวดล้อมของชีวิตมนุษย์จะเปลี่ยนไป แต่หลักอริยสัจก็ยังคงสภาพเดิมไว้ตลอดกาล ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

4.2 ขั้นตอนของการคิดแบบอริยสัจ

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2543: 24) ได้กล่าวว่า วิธีคิดแบบอริยสัจมีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นปัญหาหรือทุกข์โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข พร้อมกันนั้นกำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้นั้น ทั้งนี้อาจจัดวางเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดรู้ทุกข์ คือ แจกแจงแกลงแก้ปัญห ทำความเข้าใจปัญหา สภาพและขอบเขตปัญหา สภาพของสิ่งที่เป็นปัญหา ให้เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร คืออะไร เป็นที่ตรงไหน เหมือนแพทย์ตรวจดูอาการ โรค ความผิดปกติของร่างกายวินิจฉัยให้รู้ว่าเป็นอะไร ที่ไหน รู้เข้าใจโรคและร่างกาย เฉพาะอย่างยิ่งส่วนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรคให้ชัดเจน (ทุกข์)

ขั้นที่ 2 สืบสาวเหตุแห่งทุกข์ที่จะพึงละ คือ วิเคราะห์ค้นหามูลเหตุ หรือต้นตอของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไข กำจัดหรือทำให้หมดไป เหมือนแพทย์ค้นหาสมุฏฐานของโรค รู้ชนิดของเชื้อโรค ความผิดปกติของร่างกายหรือสาเหตุภายนอกอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นสาเหตุของโรคซึ่งจะเยียวยาได้ถูกต้องตรงจุด โดยมีใช้รักษาแต่เพียงอาการ (สมุทัย)

ขั้นที่ 3 เล็งหมายชัดซึ่งทางดับทุกข์ที่จะทำให้สำเร็จ คือ เล็งเห็นชัดเจนถึงภาวะปราศจากปัญหาซึ่งเป็นที่มุ่งหมายว่าคืออะไรเป็นไปได้จริงหรือไม่ เป็นไปได้อย่างไร เช่นว่าเราต้องการอะไรแน่ อะไรกันแน่ที่เราต้องการและสามารถต้องการ ชีวิตของเราต้องการอะไร อะไรควรเป็นจุดหมายแห่งชีวิตของเรา เป็นต้น มีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปหรือตัวกระบวนการของการแก้ปัญหา ก่อนที่จะวางรายละเอียดและกลวิธีปลีกย่อยในขั้นตอนการเหมือนแพทย์รู้โรคนั้น ๆ รักษาได้ ภาวะที่หายจากโรคนั้น จะแค่นั้น อย่างนั้น มองเห็นกระบวนการของโรคชัดเจนว่าจะหายไปได้อย่างไรนั้นๆ ด้วยอย่างนั้นๆ เพื่อไม่ต้องรักษาส่วนๆ ไป (นิโรธ)

ขั้นที่ 4 จัดวางวิธีการดับทุกข์ที่ต้องปฏิบัติ คือ เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปแล้ว ก็กำหนดวางวิธีการ แผนการ และรายการสิ่งที่จะต้องทำในการที่จะแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหาให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปนั้น เพื่อเตรียมลงมือแก้ไขปัญหาค่อยๆ ไป เหมือนแพทย์เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการของโรคว่าจะหายไปอย่างไร เชื้อโรคหรือสมมติฐาน จะถูกกำจัดด้วยอะไรๆ แล้วก็วางยา วางรายละเอียด ขั้นตอนวิธีการรักษา วิธีปฏิบัติตัวของคนไข้ เพื่อบำบัดรักษาโรคให้สำเร็จต่อไป (มรรค)

พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต 2529: 676-727) ได้กล่าวว่า วิธีคิดแบบอริยสัจหรือการคิดแบบแก้ปัญหา วิธีคิดนี้เป็นวิธีแห่งการดับทุกข์และวิธีที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ

1. วิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่เหตุ
2. กำหนดรู้ทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน กำหนดเป้าหมายวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาโดยสอดคล้องกับเป้าหมาย และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง วิธีคิดแบบแก้ปัญหานี้มีขั้นตอนจัดเป็น 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 ทุกข์ - สมุทัย

ทุกข์ เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ต้องประสบที่ไม่ต้องการ
สมุทัย เป็นเหตุ ที่มาของปัญหา เป็นจุดที่ต้องกำจัดหรือแก้ไขจึงจะพ้นปัญหาได้

คู่ที่ 2 นิโรธ - มรรค

นิโรธ เป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง

มรรค เป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องการกระทำในการแก้ไขสาเหตุเพื่อบรรลุจุดหมาย คือภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ ความดับทุกข์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การคิดแบบอริยสัจ เป็นการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล ไม่ใช่ลองผิดลองถูก เป็นการคิดแบบสืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วหาวิธีแก้ไขที่เหตุ กำหนดวางแผนและวิธีเพื่อแก้ไขสาเหตุของปัญหา เพื่อบรรลุภาวะสิ้นปัญหา และทักษะการคิดแบบอริยสัจ

เป็นความสามารถในการแสวงหาข้อมูล หาสาเหตุที่มาของปัญหา สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วหาวิธีแก้ไขที่เหตุ กำหนดวางแผนและวิธีเพื่อแก้ไขสาเหตุของปัญหา เพื่อบรรลุลักษณะสิ้นปัญหา โดยการฝึกกระทำบ่อยๆเพื่อให้เกิดความชำนาญคล่องแคล่วในการคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการคิดแบบอริยสัจสี่ดังนี้

ทุกข์ เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ต้องประสบที่ไม่ต้องการ

สมุทัย เป็นเหตุ ที่มาของปัญหา เป็นจุดที่ต้องกำจัดหรือแก้ไขจึงจะพ้นปัญหาได้

นิโรธ เป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง

มรรค เป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องการกระทำในการแก้ไข

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และการคิดแบบอริยสัจสี่

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

5.1.1 งานวิจัยในประเทศ

ไพศาล เรือนทัพ (2544: 41) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทยในรายวิชา ส 028 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 100 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เรื่อง การตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรณวิไล ใจเกลี้ยง (2550: 52) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เรื่อง การอยู่ร่วมกันทางสังคมพหุวัฒนธรรม ในรายวิชา ส 32101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหินลาด จังหวัดพังงา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชุติมา ศิริวงศ์ (2551: 83) ได้วิจัย เรื่อง การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามบ่อวิทยา

อำเภอระโนดจังหวัดสงขลา ภาคเรียน 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 35 คน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารียา ศิโรตม (2545: 65) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 35 คน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และวิธีการสอนแบบปกติ เป็นเวลา 18 คาบ ผลการวิจัยพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัจฉราพร ต้นบรรจง (2545: 75) ได้ศึกษาผลการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 29 คน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์สูงขึ้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น

5.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบอริยสัจ

ผุสดี มีระหงส์ (2545) ได้ทำการศึกษาเพื่อสร้างชุดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบอริยสัจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 47 คน เรียนด้วยชุดการเรียน ผลการวิจัย พบว่าชุดการสอนเพื่อพัฒนาการคิดแบบอริยสัจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.34 /83.52 และคะแนนการคิดแบบอริยสัจสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สายหยุด อุไรสกุล (2545: 12) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดในการแก้ปัญหาโดยวิธีการคิดแบบอริยสัจ ในนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน วิชา จิตวิทยาทั่วไป ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา จำนวน 100 คน โดยจับสลากเป็นกลุ่มควบคุม 50 คน กลุ่มทดลอง 50 คน กลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบปกติและ

กลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนแบบคิดแก้ปัญหาโดยวิธีการคิดแบบอริยสัจ ผลการศึกษาปรากฏว่า หลังการทดลองใช้วิธีการคิดแก้ปัญหาโดยวิธีการคิดแบบอริยสัจ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมี ผลสัมฤทธิ์การแก้ปัญหาสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

น้ำอ้อย หอมจริง (2546: 57-58) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่มี ต่อการพัฒนา การคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 แผนกพาณิชยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 21 คน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ จำนวน 12 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีพัฒนาการ ในการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ โดยมีคะแนนการคิดแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจรวมทั้งกระบวนการสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกียรติศักดิ์ อองกุลนะ (2551) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลของการใช้โปรแกรม กำจัดความเครียดโดยการคิดแบบอริยสัจสี่และการบริหารร่างกายแบบโยคะต่อพฤติกรรมกรรมการจัด ความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนคร พุทธชินราช จังหวัด พิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 36 คน ได้แก่ กลุ่มที่มุ่งแก้ปัญหาโดย ใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่และกลุ่มที่มุ่งแก้ไขที่อารมณ์โดยใช้การบริหารร่างกาย แบบโยคะ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลวิจัยพบว่า ระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ที่ใช้โปรแกรม กำจัดความเครียดโดยการคิดแบบอริยสัจสี่ หลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

จอห์นสัน (Johnson 1992) ได้วิจัยเรื่องการสอนเชิงประวัติศาสตร์พบว่า เป็นวิธี การที่จำเป็นและเหมาะสมในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน ถึงแม้การวิเคราะห์จะมี ข้อผิดพลาด แต่ก็พยายามพัฒนาให้ดีขึ้น โดยอาศัยความรู้พื้นฐานทางประวัติศาสตร์เป็นบรรทัดฐาน

เลแมน (Lehman 1997) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างองค์ความรู้จากการสืบหา ความรู้ในการเรียนประวัติศาสตร์โดยการอภิปรายกลุ่มย่อย (Constructivist Inquiry for the Study of History : Learning from Small-group Discussions in an American Studies Classroom) โดยศึกษา กับนักเรียนเกรด 11 การศึกษานี้ได้ทำการทดลองใช้กับวิชาประวัติศาสตร์โดยยึดรูปแบบการเรียน การสอนสร้างองค์ความรู้จากการสืบหาความรู้ (Constructivist Inquiry) คือให้นักเรียนได้สืบค้นหรือ ค้นหาข้อมูล ซึ่งเน้นการสร้างสรรค์สร้างความรู้ นักเรียนจะทำการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ ด้วยตนเองและนำมาอภิปรายกันในกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า การเรียนในรูปแบบนี้สนับสนุนให้

นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม ๆ และพบว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในความรู้ประวัติศาสตร์

ทอมสัน (Thompson 2000) ได้วิจัยเรื่อง วิธีสอนเชิงประวัติศาสตร์ด้วยข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ งานวิจัยได้ถูกนำมาใช้เพื่อตรวจสอบวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับห้องสมุดและข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาเอกที่เขียนระหว่างปี 1984-1999 การศึกษางานวิทยานิพนธ์ดังกล่าวพบว่ามีเพียง 8-17% ของห้องสมุดและข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ที่ใช้วิธีสอนประวัติศาสตร์ลดน้อยลงจากการสำรวจก่อนหน้านี้ในปี 1984 งานวิจัยนี้มุ่งประเด็นไปยังกลุ่มตัวอย่าง 259 งานวิทยานิพนธ์ งานวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่ที่ใช้วิธีเชิงประวัติศาสตร์ถูกเขียนในปี 1996 สูงสุด และลดน้อยลงเรื่อยมาจนถึงปี 1999 และพบว่านักวิจัยผู้หญิงเขียนงานวิทยานิพนธ์มากกว่าผู้ชาย โดยสรุปจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ห้องสมุดก็ยังมีหลักฐานที่ใช้ผลงานวิจัยในห้องสมุดและข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์

จากการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะการคิดแบบอริยสัจสี่ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองและสังคม แต่ยังไม่มียานวิจัยใดศึกษาผลการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะการคิดแบบอริยสัจสี่ เรื่อง พระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา